

L'estació romana del CAMP del BOSQUET, Camallera (Alt Empordà)

I. L'aljub

per
Josep Casas i Genover

Un dels períodes menys coneguts de la romanització a les nostres comarques és el de la implantació rural a l'època republicana; concretament als segles II i I a. C. i, per extensió, a la primera meitat del s. I d. C. Es en part lògic si tenim en compte els pocs jaciments romans que es coneixen d'aquesta època. A part dels materials trobats en els poblats ibèrics, tan sols tenim notícies de troballes, sovint superficials, impossibles d'estudiar per separat i de les quals només en podem treure profit relacionant-les entre elles i confeccionant el que en podríem anomenar una carta arqueològica d'establiments romans d'època republicana.

Amb aquest article pretenem tan sols de donar una notícia més de la troballa d'un d'aquests establiments, amb la particularitat que la gran quantitat de materials i les estructures conservades permeten de realitzar un estudi prou ampli d'aquesta estació. Estació que en qualifiquem d'ibero-romana per causa, més que res de l'abundós material indígena que hi aparegué juntament amb el romà.

La proximitat d'Empúries, el fet d'estar a poca distància de la via Augusta, en una zona on es creuaven importants camins de segon ordre, i el trobar-se dins una àrea fèrtil i rica per a l'agricultura, amb un bon estany i un terreny bastant pla, són factors que influïren en gran mesura en l'establiment d'explotacions agrícoles des de poc després de la conquesta romana.

La troballa d'aquest conjunt format per l'aljub, el «dipòsit» d'àmfores dins el que podria

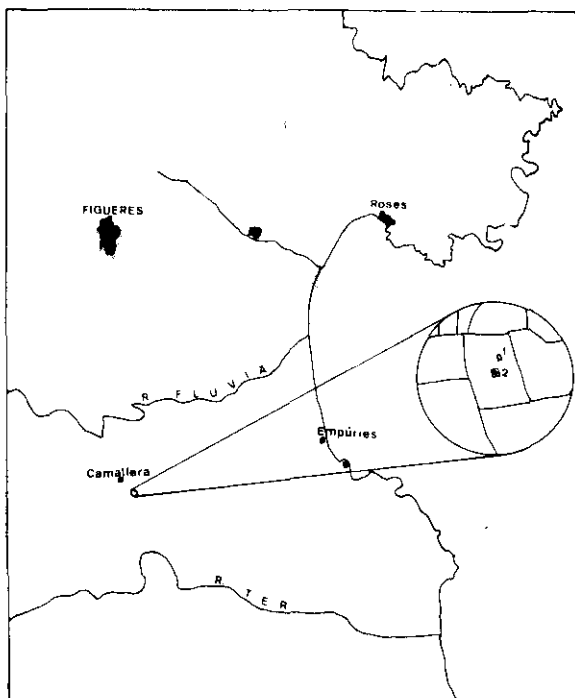

Fig. 1. - Situació del jaciment, 1) aljub, 2) dipòsit d'àmfores.

ser un fons de cabana, i la possible sitja, semblen confirmar-ho; així com l'existència d'una vil·la no excavada, relacionada segurament amb la fase més tardana del primer conjunt.

Seguidament estudiarem els materials dividint-los en tres grups segons els tres àmbits en què aparegueren i seguint el mateix ordre en què foren trobats.

L'ALJUB

A l'agost de 1974 es descobrí, llaurant un camp, un dipòsit romà de gran interès, tant pel seu bon estat de conservació com per la seva estructura i materials. Aquests, malgrat ser molt fragmentats, són valuosos de cara a establir una cronologia precisa.

L'aljub és de dimensions reduïdes. Té una allargada de 1'80 m., una amplada de 1'30 m., i una profunditat de 75 cm. Si bé és de forma rectangular, en un angle té una plataforma quadrada feta amb **tegulae** i, a un nivell més baix, formant esglaó, una segona plataforma feta amb un morter d'**Opus Signinum** amb un gran percentatge de calç. També la resta de les parets estan fetes amb aquest material. El fons no és pla, sinó que fa pendent cap al centre on hi ha una cubeta circular d'uns 8 cm. de fons (Làm. 1). La vora superior és feta amb **tegulae** disposades entorn de les parets formant una faixa de 25 cm. d'amplària.

Les terres del seu interior estaven dipositades formant tres nivells. El primer, superficial, d'uns 15 ó 20 cm. de potència. Un segon estrat era de terres més toves amb restes de cendres i carbons, alguna pedra i gran quantitat de **te-**

gulae. Aquestes donaven l'apariència de formar part d'un cobert que s'havia enfondat en el moment de la destrucció. Al tercer nivell és on aparegué el material més interessant, constituït sobretot per àmfores, fragments de t.s. aretina, parets fines, ceràmica comú i la part superior d'un molí. Cal remarcar la troballa d'una moneda, una espasa curta i una punta de llança de ferro; materials que no hem pogut localitzar.

Encara que de moment no podem saber exactament la finalitat d'aquest dipòsit, el qual no formava part de cap vil·la (petites prospeccions fetes al seu voltant ens ho demostren puix que a 20-30 cm. es troba ja la roca natural molt uniforme), creiem que la seva funció estava estretament relacionada amb el conreu de la vinya.

MATERIAL

Làm. 2, 1. Copa quasi sencera de ceràmica grisa emporitana. D.b. 15 cm. Pasta grisa, molt dura, compacta, homogènia, ben cuita i de fractura recta i suau al tacte. Es una peça tardana dins aquest tipus de ceràmica; podem situar-la dins el canvi d'era o a la primera meitat del s. I d. C.

Làm. 2, 2. Ceràmica grisa de baixa època (1.^a meitat del s. I d. C.). Pasta dura, porosa, micàcia, amb grans de calç i de fractura irregular. Exterior amb petites ratlles de tornejat.

Làm. 2, 3. Fragment de base de ceràmica oxidada de color beige. Diàmetre: 6'5 cm. Argila dura, porosa, micàcia, amb grans de calç i de fractura recta.

Làm. 2, 4. Fragment de vora d'una peça indeterminada. Pasta groguenca, tova, porosa, bastant ben depurada i de fractura recta.

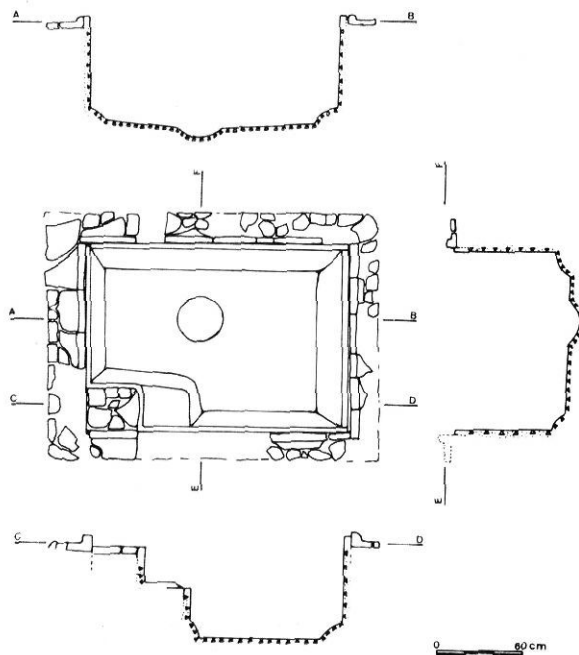
Làm. 2, 5. Fragment de t.s. sudgàllica; possiblement una forma Drag 29. Pasta rosada, dura, compacta i amb alguns grans porus. Vernís vermell, ben repartit, adherent i d'excel·lent qualitat encara que lleugerament quarterat.

Làm. 2, 6. Petit fragment de vora de t.s. aretina. Diàmetre: 14 cm. Pasta rosada clara, dura, compacta, homogènia, ben depurada i de fractura recta. Vernís de color vermell fosc o amarronat, espès, ben repartit i adherent. Exterior amb decoració de cargols adherits.

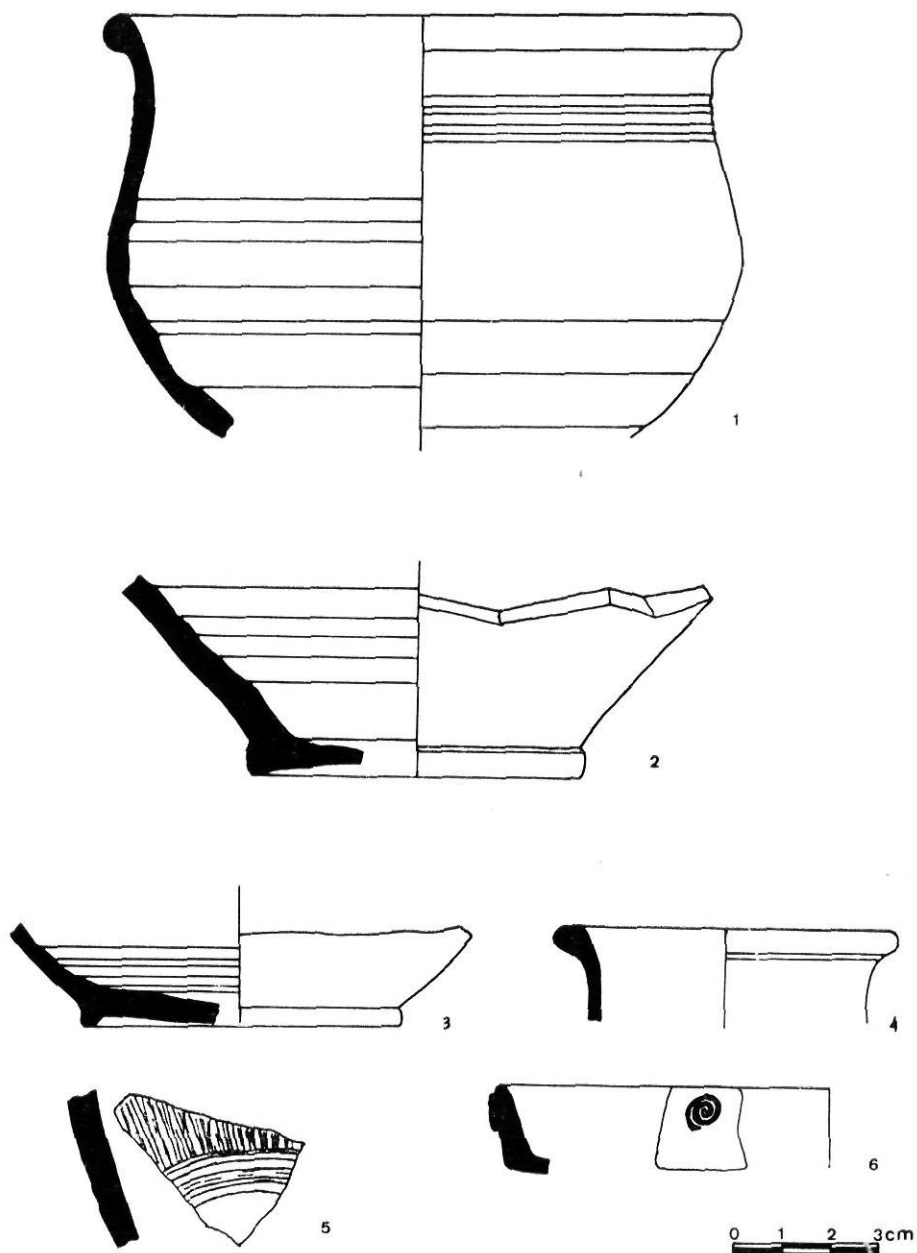
Làm. 3, 1. Bol de parets fines bastant sencer. Malgrat tot, desconeixem el seu diàmetre. Pasta rosada, fina, ben depurada i amb petits grans de calç. Fractura recta. Tot ell és recobert d'una fina capa d'angalba rosada. Podem datar-lo entre Tiberi i principis de Claudi.

Làm. 3, 2. Fragment de lluern, segurament de volutes, de la que es conserva gairebé tota la part central decorada. Pasta beige, tova, compacta, amb alguns petits grans de quarç i bastant ben depurada. Fractura recta. Tota la peça és recoberta d'una fina capa d'engalba o vernís vermellós, molt prim i no massa suau al tacte. La decoració en relleu de la part central representa Hèrcules guarnit amb la pell de lleó i provist de la **clava**, orinant.

Làm. I. - Planta i seccions del dipòsit.
Làm. IV. - Peus d'àmfora.

Làm. II. 1 i 2) grisa emporitana. 3) ceràmica indígena. 4) ceràmica indígena oxidada. 5) T.S. Sudgàl.lica. 6) T.S. Aretina.

Làm. 3, 4. Fragment de paret i vora d'un vas de parets sorrenques. Diàmetre: 8 cm. Pasta de color beige clar o groc, dura, compacta i bastant ben depurada. Engalba de color rosat clar, amb grans de sorra a l'exterior. Correspon a principis de l'època de Claudi.

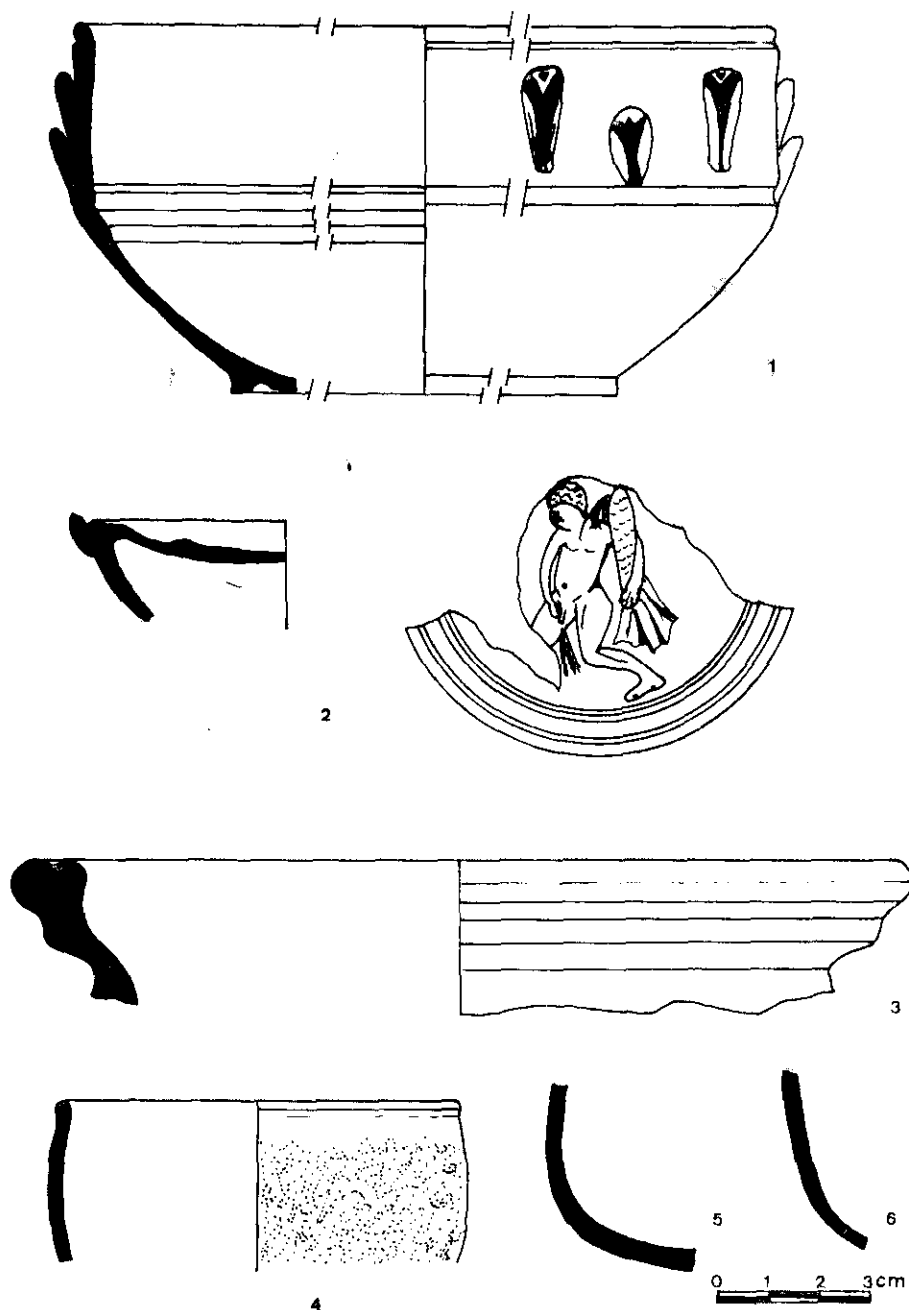
Làm. 3, 5 i 6. Dos fragments de paret d'un vas de parets sorrenques. Pasta beige, dura, compacta, sorrenca, ben depurada i de fractura rugosa. Engalba de color castany o marron, fina, ben repartida i adherent. Interior i exterior pigallats de grans de sorra, molts d'ells de color negre. Correspon a la mateixa època que la peça anterior.

Làm. 4, 1. Pau d'àmfora de forma indeterminada; segurament una 2/4. Pasta vermella, dura, compacta, micàcia, amb grans de calç i sorra. Fractura irregular. La part exterior presenta senyals de foc.

Làm. 4, 2. Peu d'àmfora igual que el precedent.

Làm. 4, 3. Peu d'àmfora de grans dimensions. Pasta vermella, dura, compacta, micàcia i amb grans de calç. Exterior amb una marca de fàbrica (ATHEN). Pel tipus de pasta i característiques generals, sembla que aquesta àmfora prové de la zona Sud de Barcelona.

Làm. III. 1) ceràmica de parets fines. 2) Iluerna. 4, 5, 6) ceràmica de parets sorrenques.

CRONOLOGIA

Com podem veure, el material és, cronològicament, bastant homogeni. Les peces més antigues són les de ceràmica grisa emporitana; però aquestes són ja de baixa època; ho veiem tant per les característiques de la pasta com per la forma. Podem situar-les dins un moment indeterminat proper al canvi d'era, o potser dins la primera meitat del s. I d. C. A aquest mateix període sembla correspondre també la resta de la ceràmica indígena, així com un petit fragment de t.s. aretina (Làm. 2, 6).

A un moment lleugerament posterior pertany la ceràmica de parets fines i les parets sor-

renques. Estudis realitzats sobre aquesta ceràmica permeten de situar amb molta precisió els fragments que estudiem (1). Concretament el N.º 3-1, bol carenat amb el peu marcat i amb

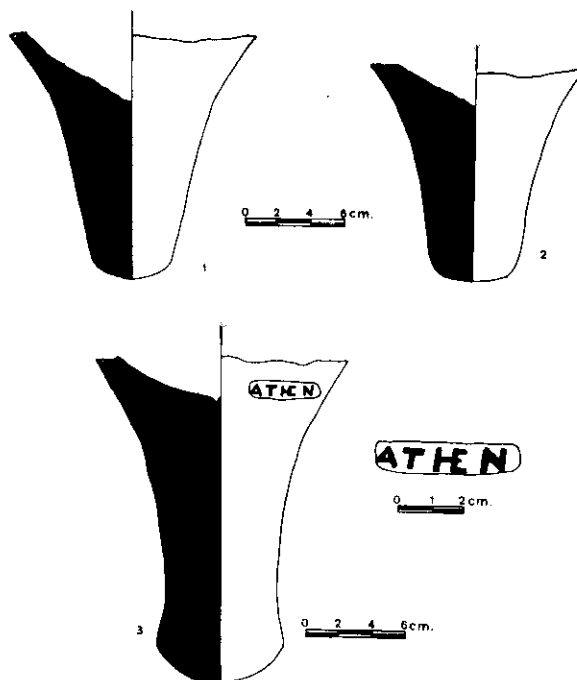
(1) M. VEGAS, *Ceràmica común romana del Mediterráneo Occidental*, p. 82. J. REMESAL, *Les vases á parois fines du Musée Archeologique de Madrid provenant de Belo*, a *Melanges de la Casa de Velázquez*, XI, 1975, p. 5-20. M. T. MARABINI, *The Roman thin walled pottery from Cosa*, a *American Academy in Rome*, 1973.

incisió a la part baixa de la panxa, correspon a finals de l'època de Tiberi o principis de la de Claudi.

Són diferents els factors que ens confirmen tal cronologia. La pasta és del tipus 2 de Remesal (2), caracteritzada per tenir un color groguenc, ser porosa i amb un desengreixant molt fi, amb alguns grans de quarç a l'interior i estar recoberta d'una engalba rosada. Però és la decoració la que ajuda a concretar l'època de fabricació. La decoració a barbotina i línies verticals de mamellons, que només trobem en aquest tipus de bol, és perfectament datada entre Tiberi i Claudi, o sigui, entre el 35 i el 50 d. C. (3).

Quant als tres fragments que trobem de ceràmica de parets sorrenques, les seves característiques —grans de sorra a la paret interna i externa i el fet d'estar vernisades— els col·loquen dins l'època de Claudi (4).

Especial interès té el fragment de lluernia; interès que ve donat tant per la seva forma i cronologia, la qual es correspon perfectament amb la de la resta dels materials, com pel seu motiu decoratiu.

Làm. IV. - Peus d'àmfora.

CONSIDERACIONS FINALS

Ja dèiem al principi que la funció d'aquest dipòsit sembla estar molt relacionada amb el conreu de la vinya. La depressió que presenta en el seu fons fa pensar en el dipòsit d'una premsa d'oli o de vi però el fet de no haver-se trobat la resta d'estructures que formaven part d'un **torcularium** ens fa rebutjar aquesta idea. D'altra banda, un dipòsit semblant, però de forma rectangular, fou trobat a la villa dels Munts (Altafulla). Aquest presenta també una cubeta en un extrem, i la unió del fons amb les parets frueix d'una motllura igual que el de Camallera, però no té cap plataforma. Es considerat com un dipòsit d'aigua (5).

Si bé el de Camallera no pertany a cap premsa, creiem que és molt possible que sigui un dipòsit d'emmagatzament d'aigua o un altre líquid destinat a la vinya o relacionat amb ella. Recordem que, encara que actualment aquell indret rebí el nom de «Camp del Bosquet», abans,

tant ell com els del seu voltant eren coneguts pel de «Mallol Vermell». I un malloí és una vinya novella.

En realitat, a tota l'àrea es conreava la vinya fins que al segle passat desaparegué per causa de la Fil·loxera. En canvi, no és probable que el dipòsit en qüestió tingui res que veure amb l'oliva.

Però encara que l'aljub no és relacionat amb cap premsa, aquest forma part d'un conjunt (no ens atrevim a qualificar-lo d'estructures), interessant i aparentment complicat. I és que a pocs metres del dipòsit aparegué un munt d'àmfores republicanes dipositades damunt d'un paviment de roca natural nivellada amb calç en la qual s'havia excavat una mena de sitja o fossat.

D'una banda, les àmfores són, com veurem en el seu moment, de la segona meitat del s. II a. C. D'altra, el primer estrat del fossat (únic que hem pogut estudiar), conté materials que podem situar a prop del canvi d'era, lleugerament anteriors als del dipòsit. No sabem encara què és; si unes escombreres d'àmfores i altres materials contemporanis, o si ens mostren la perduració en la utilització d'aquestes en les tasques del camp, cosa aquesta última bastant improbable.

(2) J. REMESAL, *Les vases á parois fines*, citat, p. 7.

(3) M. T. MARABINI, *The Roman thin walled pottery...*, citat, p. 206-207.

(4) M. VEGAS, *Cerámica común romana...*, citat, p. 82.

(5) J. SANCHEZ REAL, *Los restos romanos de «Els Munts» - Altafulla*, Tarragona, 1971.

